

Тема 3

Рахунки бухгалтерського обліку та подвійний запис

- 3.1. Рахунки бухгалтерського обліку: поняття, призначення, будова**
- 3.2. Активні та пасивні рахунки: поняття, призначення, будова**
- 3.3. План рахунків бухгалтерського обліку**
- 3.4. Відображення операцій на рахунках способом подвійного запису**
- 3.5. Синтетичні та аналітичні рахунки: взаємозв'язок бухгалтерських рахунків з об'єктами обліку, оборотними відомостями та балансом**
- 3.6. Оформлення журнальних записів та головної книги**

3.1. Рахунки бухгалтерського обліку: поняття, призначення, будова

СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Етапи облікового процесу

Спостереження

Вимірювання

Реєстрація

Узагальнення

документу
вання

оцінка

баланс

первинні
документи

єдиний
грошовий
вимірник

СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Етапи облікового процесу

Спостереження

Вимірювання

Реєстрація

Узагальнення

документу
вання

оцінка

рахунки

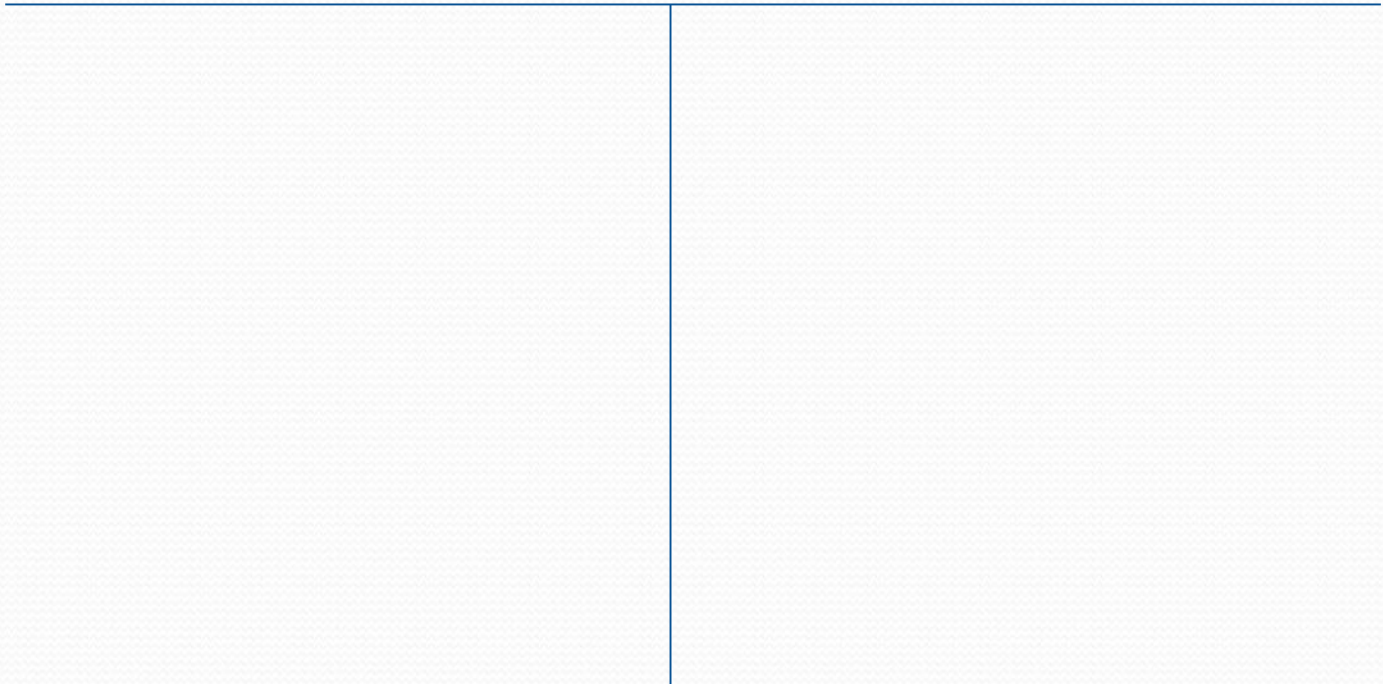
баланс

первинні
документи

єдиний
грошовий
вимірник

З позиції науки **рахунок** – це елемент методу бухгалтерського обліку, який являє собою спосіб систематизації (економічного групування) та поточного обліку стану та зміни однорідних за економічним змістом об'єктів бухгалтерського обліку (активів, джерел їх утворення та господарських процесів) для одержання інформації, необхідної для управління такими об'єктами обліку;

З позиції практики (техніки обліку) **рахунок** – це обліковий реєстр, ідентифікатор сукупності однорідних об'єктів, який представляється у вигляді двосторонньої таблиці.

Назва рахунку

Дéбет

Назва рахунку

Крédит

Д

Назва рахунку

К

Увага!

Назви рахунків – для кожного об'єкту індивідуальні, а позначення його сторін – універсальні для всіх!

Відкрити рахунок – вписати в нього початковий залишок (тобто вартісну оцінку об’єкту на початок звітнього періоду). Цю інформацію можна одержати з балансу за попередній звітний період (який буде початковим для цього періоду).

Початковий залишок по рахунку що називається “**початкове сальдо (ś)**”.

3.2. Активні та пасивні рахунки: поняття, призначення, будова

Баланс ПрАТ “Електа” на 31-ше грудня 2024 р.

<i>Статті активу</i>	<i>Сума, грн.</i>	<i>Статті пасиву</i>	<i>Сума, грн.</i>
Необоротні активи		Власний капітал	
Основні засоби	13000	Статутний капітал	26000
Оборотні активи		Прибуток нерозподілений	1500
Сировина й матеріали	2000	Поточні зобов'язання	
Виробництво	1100	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	1400
Готівка	50	Розрахунки за виплатами працівникам	1100
Поточні рахунки в національній валюті	13850		
Разом	30000	Разом	30000

Баланс ПрАТ “Електа” на 31-ше грудня 2024 р.

Д Основні засоби К

Д Сировина та матеріали К

Д Виробництво К

Д Готівка К

Д Поточні рахунки в національній валюті К

Статті активу	Сума, грн.	Статті пасиву	Сума, грн.
Необоротні активи		Власний капітал	
Основні засоби	13000	Статутний капітал	26000
Оборотні активи		Прибуток нерозподілений	1500
Сировина й матеріали	2000	Поточні зобов'язання	
Виробництво	1100	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	1400
Готівка	50	Розрахунки за виплатами працівникам	1100
Поточні рахунки в національній валюті	13850		
Разом	30000	Разом	30000

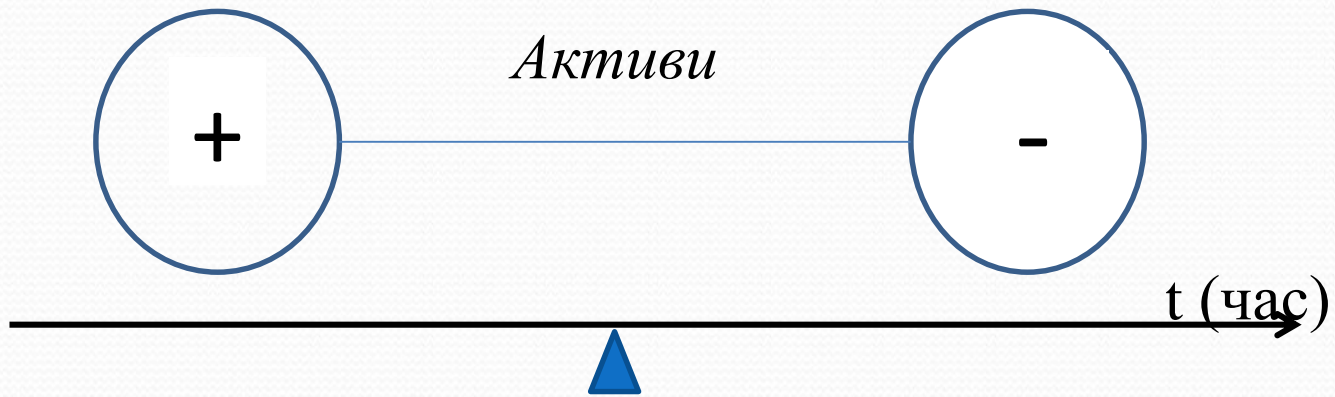
Д Статутний капітал К

Д Прибуток нерозподілений К

Д Розрахунки з постачальниками і підрядниками К

Д Розрахунки за виплатами працівникам К

Життєвий цикл активу

Будова активного рахунку

Дéбет	Назва рахунку	Крédит
<u>Сальдо</u> <u>початкове (ś)</u>		

Баланс ПрАТ “Електа” на 31-ше грудня 2024 р.

Д Основні засоби К

₴ 13000

Д Сировина та матеріали К

₴ 2000

Д Виробництво К

₴ 1100

Д Готівка К

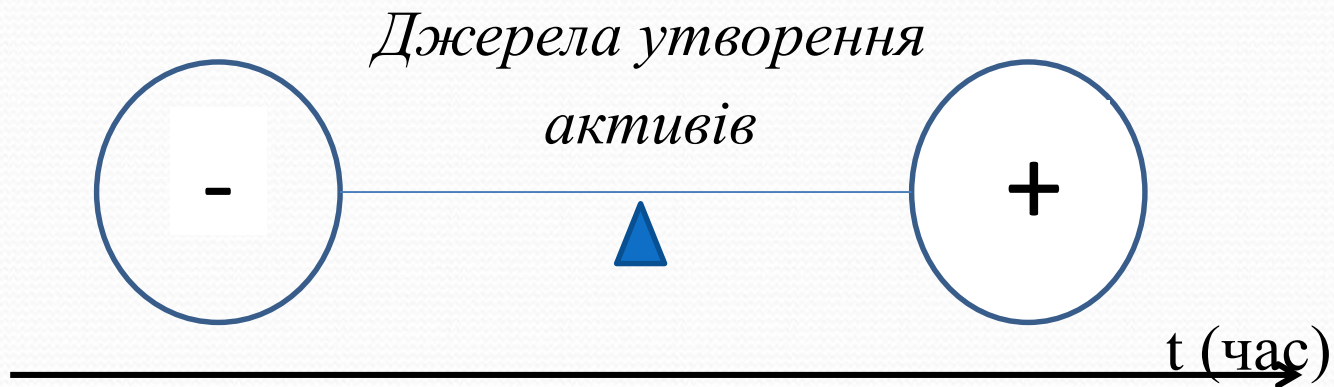
₴ 50

Д Поточні рахунки в національній валюті К

₴ 13850

Статті активу	Сума, грн.	Статті пасиву	Сума, грн.
Необоротні активи		Власний капітал	
Основні засоби	13000	Статутний капітал	26000
Оборотні активи		Прибуток нерозподілений	1500
Сировина й матеріали	2000	Поточні зобов'язання	
Виробництво	1100	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	1400
Готівка	50	Розрахунки за виплатами працівникам	1100
Поточні рахунки в національній валюті	13850		
Разом	30000	Разом	30000

Життєвий цикл джерел утворення активів

Будова пасивного рахунку

Дéбет

Назва рахунку

Крédит

Сальдо
початкове (ś)

Баланс ПрАТ “Електа” на 31-ше грудня 2024 р.

Д Основні засоби К

₴ 13000

Д Сировина та матеріали К

₴ 2000

Д Виробництво К

₴ 1100

Д Готівка К

₴ 50

Д Поточні рахунки в національній валюті К

₴ 13850

Статті активу	Сума, грн.	Статті пасиву	Сума, грн.
Необоротні активи		Власний капітал	
Основні засоби	13000	Статутний капітал	26000
Оборотні активи		Прибуток нерозподілений	1500
Сировина й матеріали	2000	Поточні зобов'язання	
Виробництво	1100	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	1400
Готівка	50	Розрахунки за виплатами працівникам	1100
Поточні рахунки в національній валюті	13850		
Разом	30000	Разом	30000

Д Статутний капітал К

₴ 26000

Д Прибуток нерозподілений К

₴ 1500

Д Розрахунки з постачальниками і підрядниками К

₴ 1400

Д Розрахунки за виплатами працівникам К

₴ 1100

В активному рахунку інформація про надходження (збільшення) активів відображається в дебеті, а про витрачання (списання, погашення) – в кредиті рахунку

Дебет	Назва активного рахунку	Кредит
<u>Сальдо</u> <u>початкове (ś)</u>		

В пасивному рахунку інформація про збільшення власного капіталу або зобов'язань відображається в кредиті, а про витрачання (зменшення, погашення) – в дебеті рахунку

Дебет	Назва пасивного рахунку	Кредит
		<u>Сальдо</u> <u>початкове (ś)</u>

Таким чином, суми за господарськими операціями, які призводять до збільшення об'єкту бухгалтерського обліку, записуються на тій стороні рахунка, на котрій розміщене сальдо.

Записи, які відображають зменшення об'єкту, – на протилежній стороні.

Числові записи по рахунку здійснюються без будь-яких додаткових арифметичних знаків “+” або “-”.

Приклад 1

Протягом звітнього періоду підприємство одержало з поточного рахунку в касу 1100 грн. для виплати заробітної плати. Виплачено працівникам 1000 грн. Залишок невиплаченої заробітної плати повернуто на поточний рахунок. Окрім того, видано 20 грн. підзвітній особі на придбання канцтоварів.

Відобразіть, які зміни в балансі викличуть дані операції та складіть рахунки «Готівка» та «Розрахунки за виплатами працівникам».

Операція 1. Підприємство одержало з поточного рахунку в касу 100 грн.

1	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні в операції	Готівка	Рахунки в банках
2	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	актив	актив
3	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	↑	↓

Баланс ПрАТ “Електа” на 31-ше грудня 2024 р.

Д Основні засоби К

₴ 13000

Д Сировина та матеріали К

₴ 2000

Д Виробництво К

₴ 1100

Д Готівка К

₴ 50

1) 1100

Д Поточні рахунки в національній валюті К

₴ 13850

1) 1100

Статті активу	Сума, грн.	Статті пасиви	Сума, грн.
Необоротні активи		Власний капітал	
Основні засоби	13000	Статутний капітал	26000
Оборотні активи		Прибуток нерозподілений	1500
Сировина й матеріали	2000	Поточні зобов'язання	
Виробництво	1100	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	1400
Готівка	50	Розрахунки за виплатами працівникам	1100
Поточні рахунки в національній валюті	13850		
Разом	30000	Разом	30000

Д Статутний капітал К

₴ 26000

Д Прибуток нерозподілений К

₴ 1500

Д Розрахунки з постачальниками і підрядниками К

₴ 1400

Д Розрахунки за виплатами працівникам К

₴ 1100

Операція 2. Виплачено працівникам 1000 грн. готівкою.

1	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні в операції	Готівка	Розрахунки за виплатами працівникам
2	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	актив	зобов'язання (пасив)
3	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	↓	↓

Баланс ПрАТ “Електа” на 31-ше грудня 2024 р.

Д Основні засоби К

₴ 13000

Д Сировина та матеріали К

₴ 2000

Д Виробництво К

₴ 1100

Д Готівка К

₴ 50

1) 1100 2) 1000

Д Поточні рахунки в національній валюті К

₴ 13850

1) 1100

Статті активу	Сума, грн.	Статті пасиву	Сума, грн.
Необоротні активи		Власний капітал	
Основні засоби	13000	Статутний капітал	26000
Оборотні активи		Прибуток нерозподілений	1500
Сировина й матеріали	2000	Поточні зобов'язання	
Виробництво	1100	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	1400
Готівка	50	Розрахунки за виплатами працівникам	1100
Поточні рахунки в національній валюті	13850		
Разом	30000	Разом	30000

Д Статутний капітал К

₴ 26000

Д Прибуток нерозподілений К

₴ 1500

Д Розрахунки з постачальниками і підрядниками К

₴ 1400

Д Розрахунки за виплатами працівникам К

₴ 1100

2) 1000

Операція 3. Залишок невиплаченої заробітної плати (100 грн.) повернуто з каси на поточний рахунок

1	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні в операції	Готівка	Рахунки в банках
2	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	актив	актив
3	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	↓	↑

Баланс ПрАТ “Електа” на 31-ше грудня 2012 р.

Д Основні засоби К

₴ 13000

Д Сировина та матеріали К

₴ 2000

Д Виробництво К

₴ 1100

Д Готівка К

₴ 50

1) 1100 2) 1000

3) 100

Д Поточні рахунки в національній валюті К

₴ 13850

3) 100 1) 1100

Статті активу	Сума, грн.	Статті пасиву	Сума, грн.
Необоротні активи		Власний капітал	
Основні засоби	13000	Статутний капітал	26000
Оборотні активи		Прибуток нерозподілений	1500
Сировина й матеріали	2000	Поточні зобов'язання	
Виробництво	1100	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	1400
Готівка	50	Розрахунки за виплатами працівникам	1100
Поточні рахунки в національній валюті	13850		
Разом	30000	Разом	30000

Д Статутний капітал К

₴ 26000

Д Прибуток нерозподілений К

₴ 1500

Д Розрахунки з постачальниками і підрядниками К

₴ 1400

Д Розрахунки за виплатами працівникам К

₴ 1100

2) 1000

Операція 4. Видано з каси 20 грн. підзвітній особі на придбання канцтоварів

1	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні в операції	Готівка	Розрахунки з підзвітною особою
2	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	актив	актив
3	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	↓	↑

Баланс ПрАТ “Електа” на 31-ше грудня 2024 р.

Д Основні засоби К

₴ 13000

Д Сировина та матеріали К

₴ 2000

Д Виробництво К

₴ 1100

Д Готівка К

₴ 50

1) 1100 2) 1000

3) 100

4) 20

Поточні рахунки в національній валюті

Д К

₴ 13850

3) 100 1) 1100

Д Розрахунки з підзвітними особами К

4) 20

Статті активу	Сума, грн.	Статті пасиву	Сума, грн.
Необоротні активи		Власний капітал	
Основні засоби	13000	Статутний капітал	26000
Оборотні активи		Прибуток нерозподілений	1500
Сировина й матеріали	2000	Поточні зобов'язання	
Виробництво	1100	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	1400
Готівка	50	Розрахунки за виплатами працівникам	1100
Поточні рахунки в національній валюті	13850		
Разом	30000	Разом	30000

Д Статутний капітал К

₴ 26000

Д Прибуток нерозподілений К

₴ 1500

Д Розрахунки з постачальниками і підрядниками К

₴ 1400

Д Розрахунки за виплатами працівникам К

₴ 1100

2) 1000

Сума записів, зроблених по дебету рахунку протягом звітного періоду (без урахування сальдо), називається дебетовим оборотом.

Сума записів, зроблених по кредиту рахунку протягом звітного періоду (без урахування сальдо), називається кредитовим оборотом.

Обороти, як правило, підраховуються за місяць.

Дéбет

Готівка

Крédит

ś 50

1) 1100

2) 1000

3) 100

4) 20

ДО 1100

КО 1120

ДО = 1100

КО = 1000+100+20 = 1120

Кінцеве сальдо (s'') – різниця між підсумками записів за дебетом і кредитом рахунків з урахуванням змін на рахунку, що визначається на кінець звітного періоду.

Кінцеве сальдо = початкове сальдо + збільшення по рахунку – зменшення по рахунку

Активні рахунки

$$s'' = \acute{s} + \text{ДО} - \text{КО}$$

Пасивні рахунки

$$s'' = \acute{s} + \text{КО} - \text{ДО}$$

Дéбет	Назва активного рахунку	Крédит
<u>Сальдо</u> <u>початкове (s')</u>		
Дебетовий оборот		Кредитовий оборот
<u><u>Сальдо кінцеве (s'')</u></u>		

Дéбет	Готівка	Крédит
<u>ś</u> 50		
1) 1100	2) 1000	
	3) 100	
	4) 20	
ДО 1100	КО 1120	
<u><u>s''</u></u> 30		

$$s'' = 50 + 1100 - 1120 = 30$$

Дéбет	Назва пасивного рахунку	Крédит
		<u>Сальдо</u> <u>початкове (s')</u>
Дебетовий оборот		
		Кредитовий оборот
		<u><u>Сальдо кінцеве (s'')</u></u>

Дéбет	Розрахунки за виплатами працівникам	Крédит
		<u>ś</u> 1100
2)	1000	
ДО	1000	КО 0
		<u><u>s''</u></u> 100

$$\text{ДО} = 1000$$

$$\text{КО} = 0$$

$$s'' = 1100 - 1000 = 100$$

Якщо сальдо відображає стан об'єкту на певний момент часу (на початок або на кінець періоду), то обороти – рух об'єкта за звітний період.

Рахунки

Активні

Пасивні

відкриваються

На основі статей активу балансу

На основі статей пасиву балансу

Надходження засобів виробництва на підприємство відображається за дебетом, а **вибуття** — за кредитом

Збільшення джерел відображається за кредитом, а **зменшення** — за дебетом

Сальдо за **дебетом**

Сальдо за **кредитом**

Процес передачі даних від початкового до заключного балансу

ПОЧАТКОВИЙ БАЛАНС			
<i>Актив</i>	<i>Сума</i>	<i>Пасив</i>	<i>Сума</i>
статті (рахунки)		статті (рахунки)	
_____		_____	
_____		_____	
_____		_____	

Передача інформації про залишки (сальдо)

на початок звітнього періоду

Передача інформації про залишки (сальдо)

на кінець звітнього періоду

ЗАКЛЮЧНИЙ БАЛАНС			
<i>Актив</i>	<i>Сума</i>	<i>Пасив</i>	<i>Сума</i>
статті (рахунки)		статті (рахунки)	
_____		_____	
_____		_____	
_____		_____	

Рахунки доходів мають ознаки пасивних рахунків, але оскільки доходи в балансі не відображаються, то такі рахунки **не мають залишків**, а їх обороти завжди співпадають

Дебет	Назва рахунку доходів	Кредит
Дебетовий оборот		Кредитовий оборот

Дебетовий оборот = Кредитовий оборот

Рахунки витрат мають ознаки активних рахунків, але оскільки витрати в балансі не відображаються, то такі рахунки **не мають залишків**, а їх обороти завжди співпадають

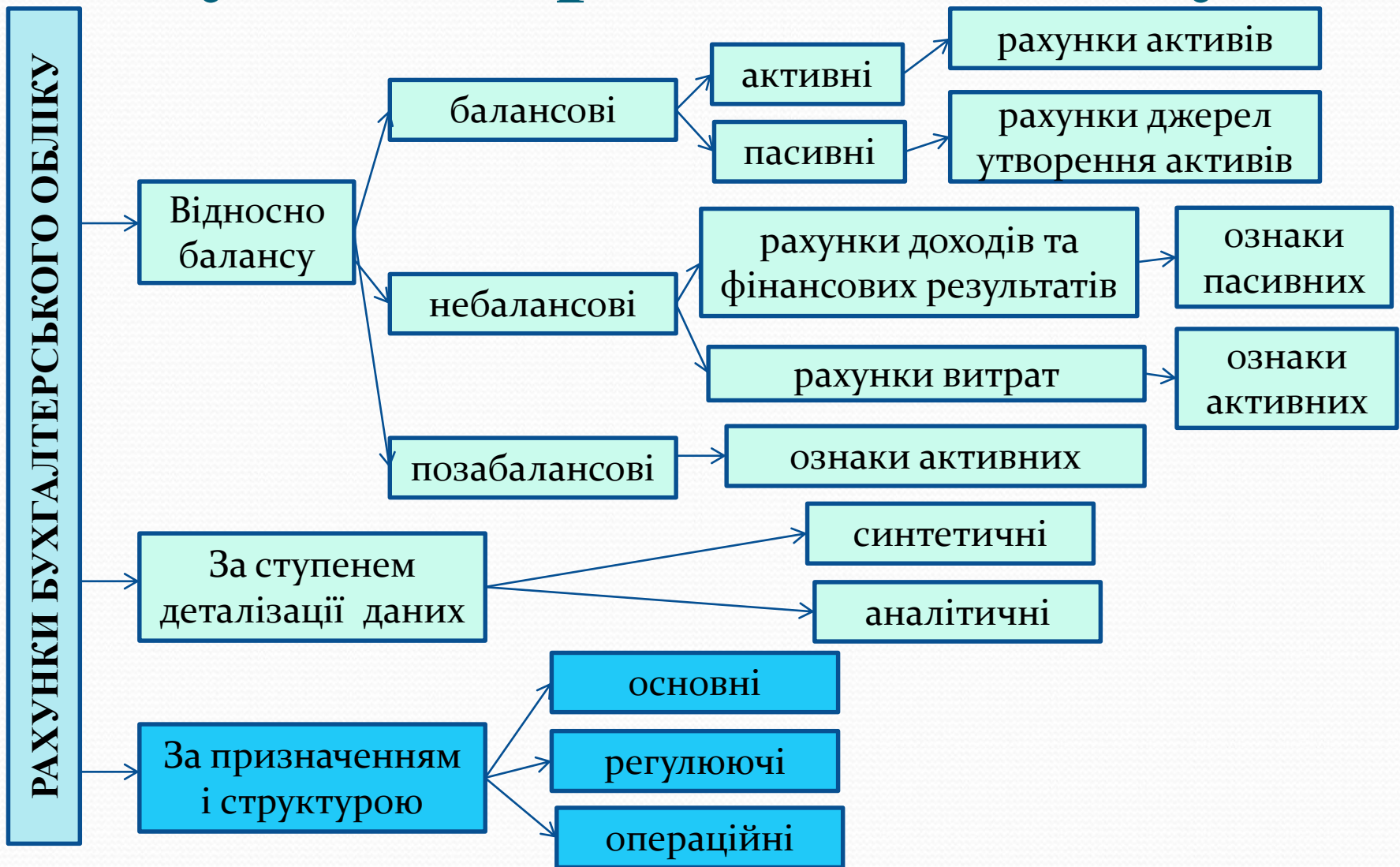
Дебет	Назва рахунку витрат	Кредит
Дебетовий оборот		Кредитовий оборот
Дебетовий оборот = Кредитовий оборот		

Увага!

В бухгалтерському обліку термін «рахунок» має слова-омоніми, тобто слова, які однаково пишуться та вимовляються, але мають різні значення. Рахунками також називають:

- бухгалтерський документ, який одне підприємство (постачальник) виставляє іншому підприємству (покупцю) для оплати товарів або послуг на основі укладеного договору;
- рахунок в банку, де підприємство зберігає свої гроші (наприклад, поточний рахунок).

Класифікація рахунків бухгалтерського обліку

Приклад

ТзОВ «Збруч» придбало комп'ютер за ціною 4000 грн.

Відповідно, цей об'єкт відображено за дебетом рахунку 10 «Основні засоби» в сумі 4000 грн.

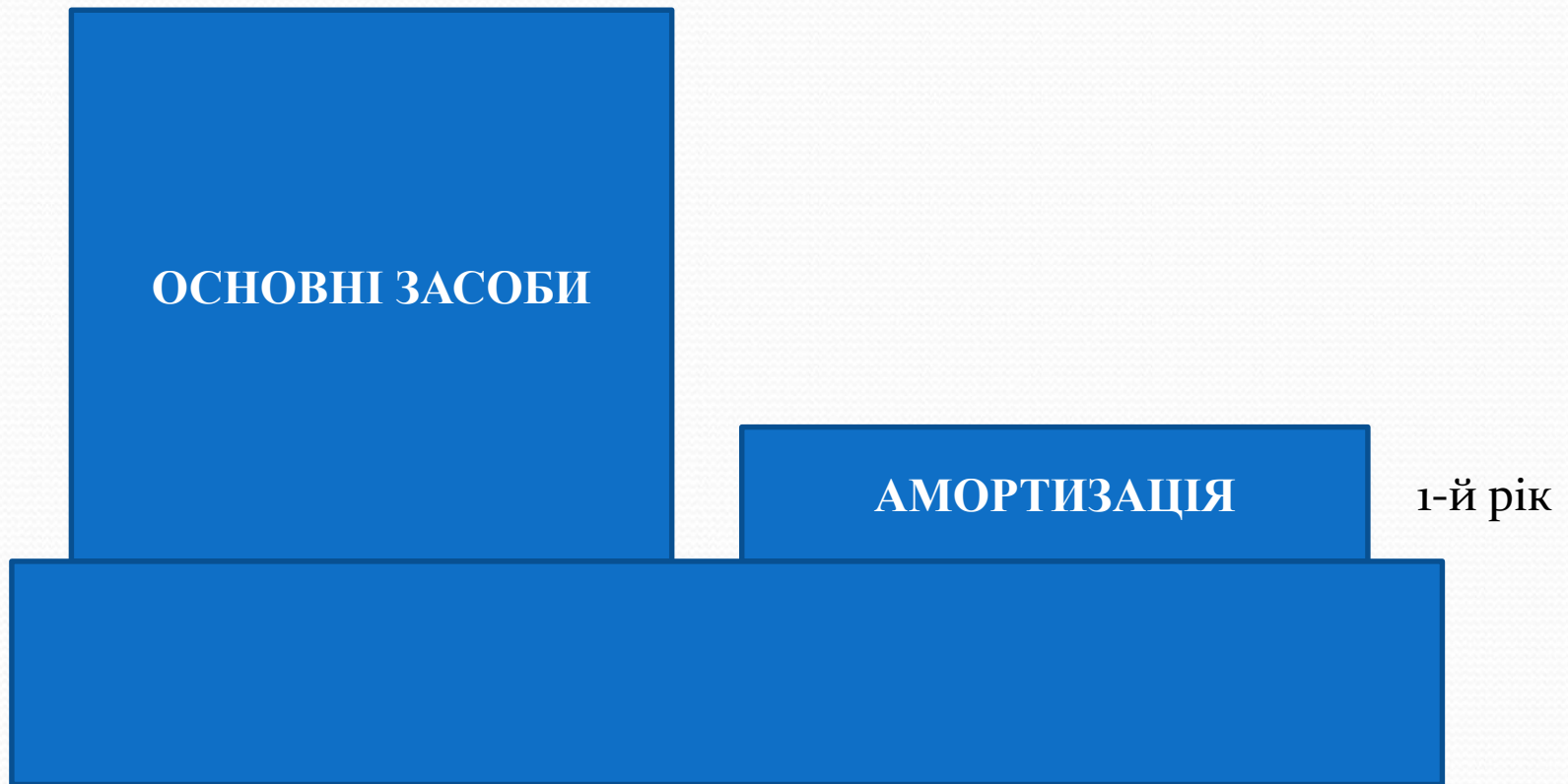
Використовували цей комп'ютер на підприємстві 4 роки. Чи буде його вартість через 4 роки теж 4000 грн.?

ОСНОВНІ ЗАСОБИ

Наслідки використання контрарного рахунку

Наслідки використання контрарного рахунку

Наслідки використання контрарного рахунку

The diagram consists of two vertical blue bars. The left bar is a single solid block labeled 'ОСНОВНІ ЗАСОБИ'. The right bar is divided into four horizontal segments, with the middle two segments labeled 'АМОРТИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ'. To the right of the right bar, the years '1-й рік', '2-й рік', '3-й рік', and '4-й рік' are aligned with the segments. A wide blue horizontal bar is positioned at the bottom, spanning the width of both vertical bars.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ

**АМОРТИЗАЦІЯ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ**

4-й рік

3-й рік

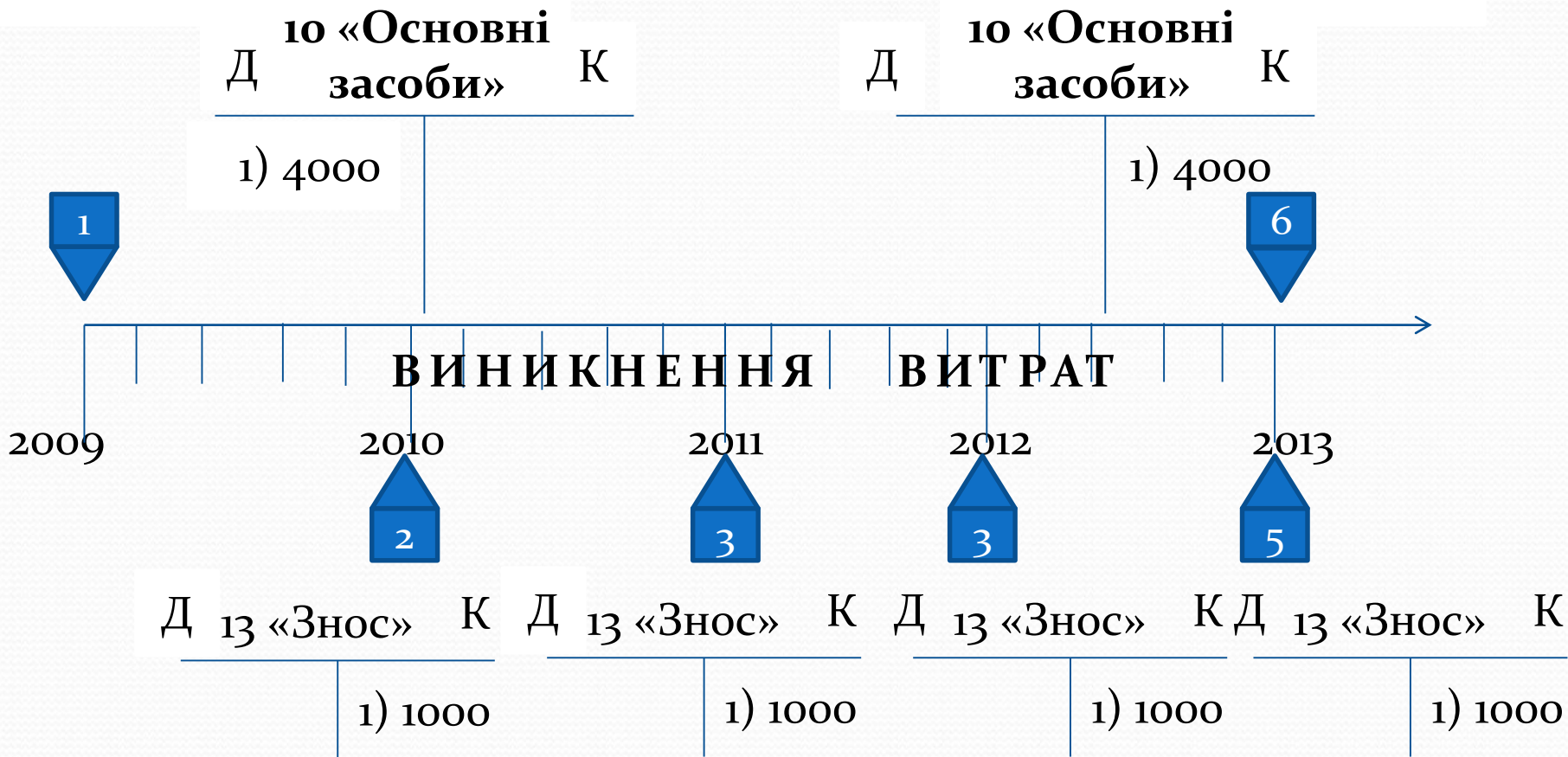
2-й рік

1-й рік

Надходження основних засобів

Списання основних засобів

Приклад

10 січня 2024 р. Придбано комп'ютер у постачальника (акт приймання-передачі ОЗ)

Д 10 К 63 4000

31 грудня 2024 р. Нараховано амортизацію на комп'ютер, який використовувався в бухгалтерії (розрахунок бухгалтерії)

Д 92 К 13 1000

Баланс ПрАТ «Полісся» на 31 грудня 2024 р.

АКТИВ	
<i>Назва статті</i>	<i>Сума, грн.</i>
Розділ І. Необоротні активи	
Основні засоби	4000
Знос (амортизація) ОЗ	(1000)
Разом	3000

Надходження виробничих запасів

Списання виробничих запасів

20 «Виробничі запаси»
Д К

20 «Виробничі запаси»
Д К

1) 4000

1) 4000

2012

ВИНИКНЕННЯ
ВИТРАТ

2013

Приклад

10 січня 2024 р. Придбано борошно у постачальника (накладна)

Д 20 К 63 4000

31 січня 2024 р. Списано борошно на виробництво хліба (розрахунок бухгалтерії)

Д 23 К 20 1000

Приклад

Зареєстровано статутний капітал ПАТ«Розмай» в розмірі 100000 грн. При цьому засновники реально внесли майна на суму 75 000 грн.

Таким чином, неоплачений капітал – 25 000 грн.

Реєстрація статутного капіталу

Д 401 «Статутний
капітал» К

S" 100000

46 «Неоплачений
капітал» К

S" 25000

Баланс ПрАТ «Полісся» на 31 грудня 2024 р.

Пасив	
<i>Назва статті</i>	<i>Сума, грн.</i>
Розділ І. Власний капітал	
Зареєстрований капітал	100000
Неоплачений капітал	(25000)
Разом	75000

Регулюючі (контрарні) рахунки - рахунки, призначені для уточнення сум, відображених на основних рахунках (від латинського *contra* - проти).

Контрактивний рахунок - рахунок призначений для уточнення показника основного активного рахунку.

Контрпасивний рахунок - рахунок призначений для уточнення показника основного пасивного рахунку.

Контрарні рахунки (назви вписує студент)

- 13
- 285
- 38
- 442
- 45
- 46

Операційні рахунки (назви вписує студент)

- 91
- 39
- 69
- 47

Дéбет	Назва калькуляціного рахунку	Крédит
<u>Š</u> наявність витрат за незакінченим процесом		
Дебетовий оборот – витрати на виробництво, придбання, доведення до стану, придатного до використання		Кредитовий оборот – списання собівартості готової продукції, введення в експлуатацію необоротного активу
<u>S''</u> наявність витрат за незакінченим процесом		

Калькуляційні рахунки (назви вписує студент)

- 23
- 24
- 15

Дéбет	Назва фінансово-результатного рахунку	Крédит
Витрати	\gt	+ Доходи
ЗБИТОК		
Дебетовий оборот витрати + збиток	$-$	Кредитовий оборот – доходи

Фінансово-результатні рахунки (назви вписує студент)

- 79

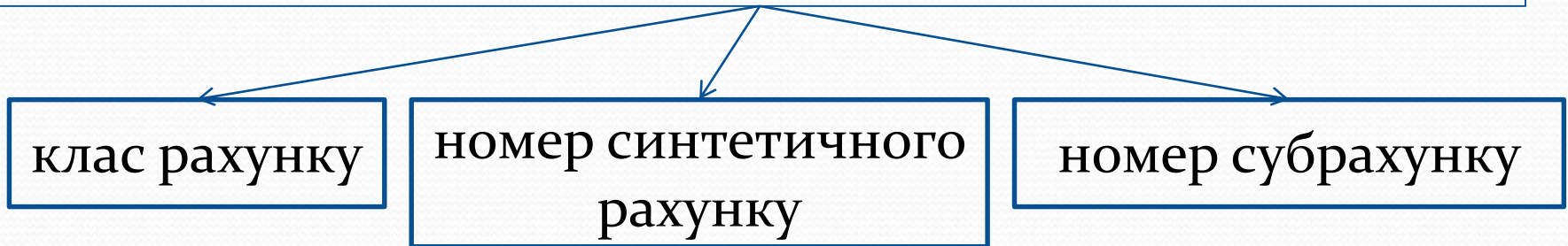
3.3. План рахунків бухгалтерського обліку

План рахунків бухгалтерського обліку

є переліком рахунків, що відображає всебічне систематизоване групування необхідної інформації про господарську діяльність підприємства (План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція щодо його застосування)

Номер класу	Назва класу	Рахунки, представлені в класі	Форми звітності
Клас 1	Необоротні активи	Активні	Форма 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»
Клас 2	Запаси		
Клас 3	Кошти, розрахунки та інші активи		
Клас 4	Власний капітал та забезпечення зобов'язань	Пасивні	
Клас 5	Довгострокові зобов'язання		
Клас 6	Поточні зобов'язання		
Клас 7	Доходи і результати діяльності	Рахунки доходів	Форма 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»
Клас 8	Витрати за елементами	Рахунки витрат	
Клас 9	Витрати діяльності		
Клас 0	Позабалансові рахунки	Позабалансові	Примітки форма 5

Структура коду рахунку бухгалтерського обліку

Приклад

201 «Сировина і матеріали»

Клас 2
«Запаси»

Рахунок 20
«Виробничі запаси»

201 «Сировина і
матеріали»

Клас 0. Позабалансові рахунки

Рахунок 01 "Орендовані необоротні активи"

Рахунок 02 "Активи на відповідальному зберіганні"

Рахунок 03 "Контрактні зобов'язання"

Рахунок 04 "Непередбачені активи й зобов'язання"

Рахунок 05 "Гарантії та забезпечення надані"

Рахунок 06 "Гарантії та забезпечення отримані"

Рахунок 07 "Списані активи"

Рахунок 08 "Бланки суворого обліку"

Рахунок 09 «Амортизаційні відрахування»

3.4. Відображення операцій на рахунках способом подвійного запису

СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Етапи облікового процесу

Спостереження

документування

первинні документи

Вимірювання

оцінка

єдиний грошовий вимірник

Реєстрація

рахунки

подвійний запис

Узагальнення

баланс

Подвійний запис

відображення однієї господарської операції двічі: в дебеті одного рахунку та одночасно в кредиті іншого рахунку

Увага!

- 1) всі господарські операції підлягають відображенню в бухгалтерському обліку **на момент їх здійснення** або безпосередньо після цього;
- 2) на кожному рахунку бухгалтерського обліку господарські операції відображаються за датою їх здійсненням у календарній послідовності. Таке групування операцій на рахунках має назву **хронологічного запису**;
- 3) реєстрація господарських операцій на рахунках проводиться тільки **на підставі первинних документів** – без підтверджуючого документу не повинен здійснюватися жоден запис на рахунках.

Порядок формування кореспонденції рахунків

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції		
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні в операції		
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти		
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти		
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів		
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

Кореспонденція рахунків – це взаємозв'язок між рахункам через подвійний запис (тобто зазначення за кожною операцією дебету та кредиту рахунку).

Рахунки, задіяні в операції, називаються кореспондуючими рахунками.

Приклад

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Підприємство 24 вересня ц.р. придбало борошно, за яке розрахувалось готівкою в сумі 1000 грн.	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні		
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти		
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти		
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів		
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Підприємство 24 вересня ц.р. придбало борошно, за яке розрахувалось готівкою в сумі 1000 грн.	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	борошно	готівка
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти		
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти		
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів		
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

Приклад

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Підприємство 24 вересня ц.р. придбало борошно, за яке розрахувалось готівкою в сумі 1000 грн.	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	борошно	готівка
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	20 «Виробничі запаси»	30 «Готівка»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти		
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів		
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

Приклад

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Підприємство 24 вересня ц.р. придбало борошно, за яке розрахувалось готівкою в сумі 1000 грн.	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	борошно	готівка
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	20 «Виробничі запаси»	30 «Готівка»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	активи	активи
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів		
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

Приклад

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Підприємство 24 вересня ц.р. придбало борошно, за яке розрахувалось готівкою в сумі 1000 грн.	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	борошно	готівка
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	20 «Виробничі запаси»	30 «Готівка»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	активи	активи
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	↑	↓
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

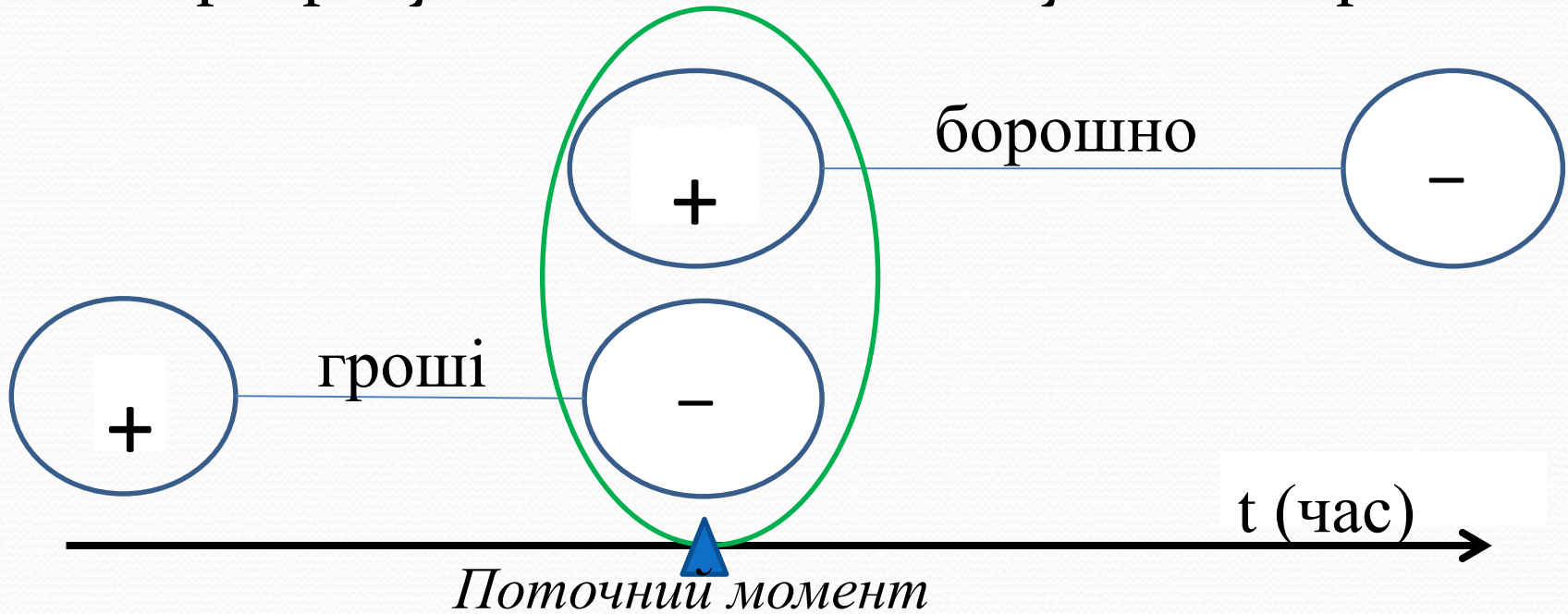
Приклад

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Підприємство 24 вересня ц.р. придбало борошно, за яке розрахувалось готівкою в сумі 1000 грн.	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	борошно	готівка
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	20 «Виробничі запаси»	30 «Готівка»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	активи	активи
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	↑	↓
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта	Д	К
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

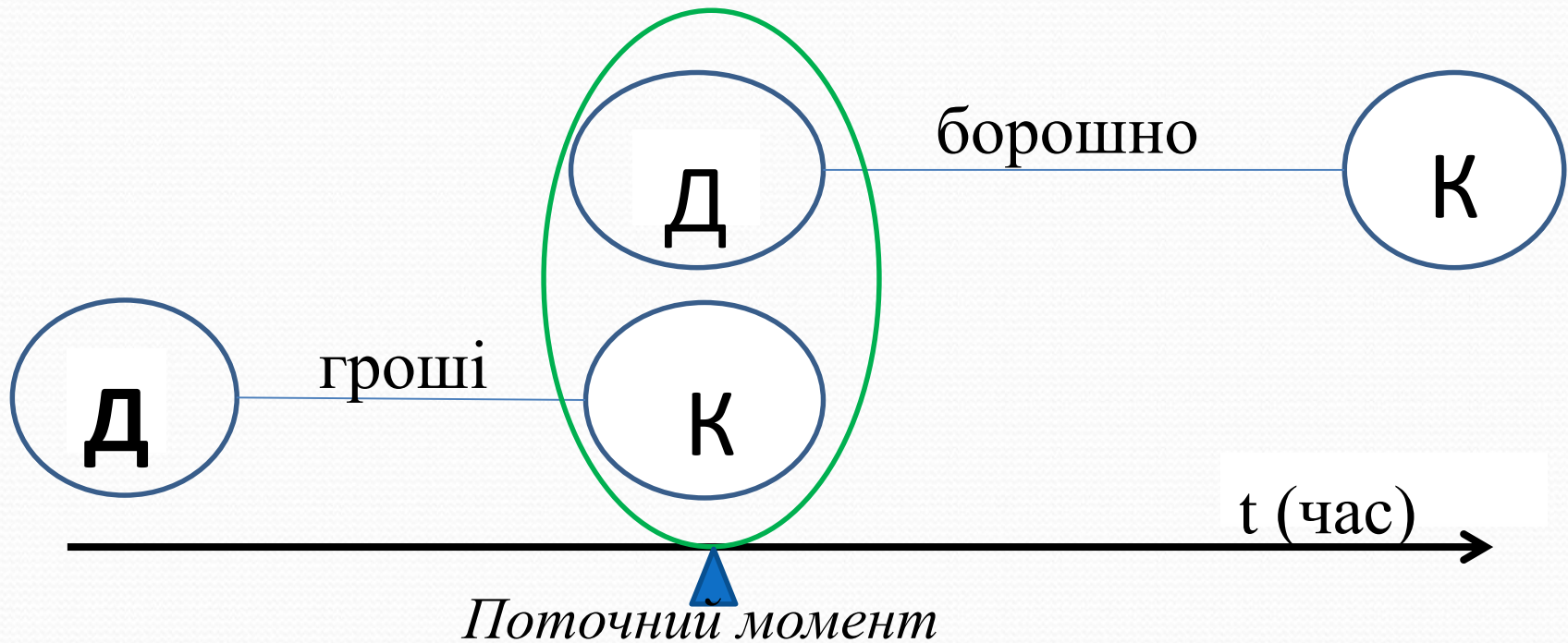
Приклад

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Підприємство 24 вересня ц.р. придбало борошно, за яке розрахувалось готівкою в сумі 1000 грн.	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	борошно	готівка
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	20 «Виробничі запаси»	30 «Готівка»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	активи	активи
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	↑	↓
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта	Д	К
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків	Д 20 К 30	

Підприємство придбало борошно, за яке розрахувалось готівкою в сумі 1000 грн.

Підприємство придбало борошно, за яке розраховувалось готівкою в сумі 1000 грн.

Бухгалтерською проводкою
називають зазначення рахунків, що
дебетуються і кредитуються і суми,
яка відображається в обліку.

**Кореспонденція рахунків + сума =
бухгалтерська проводка**

Обов'язкові складові запису господарської операції в обліку (навчальна мета)

- номер проводки;
- дата, коли відбулася операція;
- кореспонденція рахунків;
- грошова сума;
- номер і назва документа, який підтверджує операцію.

Приклад

1. 24 вересня 2013 р.

Д 20 К 30 1000 грн.

(Видатковий касовий ордер № 25, накладна № 34)

ПП "Модерн"

підприємство, організація

Типова форма № КО-2

Затверджена наказом Міністерства
України від 15.02.1996 р. № 51

Ідентифікаційний
код ЄДРПОУ

12345678

Код за КУД

ВИДАТКОВИЙ КАСОВИЙ ОРДЕР

Номер документа	Дата складання		Коресп. рах., субрах.	Код аналітичного обліку	Сума		Код цільового призначення	
1	2	3	4	5	6		7	8
1	17.01.20xx		372	-	100	00	-	

Видати: Петрову Павлу Васильовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

Підстава: на господарські потреби

Додаток:

Керівник Іваненко Головний бухгалтер Іваненко

Одержав: Сто грн. 00 коп.
(протиском)

"17" січня 20xx р.

Підпис Петров

За ВН №112812 від 31 липня 1997 р. виданого Ружинським РВУМВС України в Житомирській обл.
(кабінетну книжку, номер, дата та місце видачі документів, який завірнує особу одержувача)

Видав касир Іваненко

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Видано з каси Петрову П.В. 100 грн. на господарські потреби	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні		
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти		
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти		
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів		
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Видано з каси Петрову П.В. 100 грн. на господарські потреби	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	Дебіторська заборгованість підзвітної особи	Готівка
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти		
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти		
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів		
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Видано з каси Петрову П.В. 100 грн. на господарські потреби	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	Дебіторська заборгованість підзвітної особи	Готівка
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	372 «Розрахунки з підзвітною особою»	30 «Готівка»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти		
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів		
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

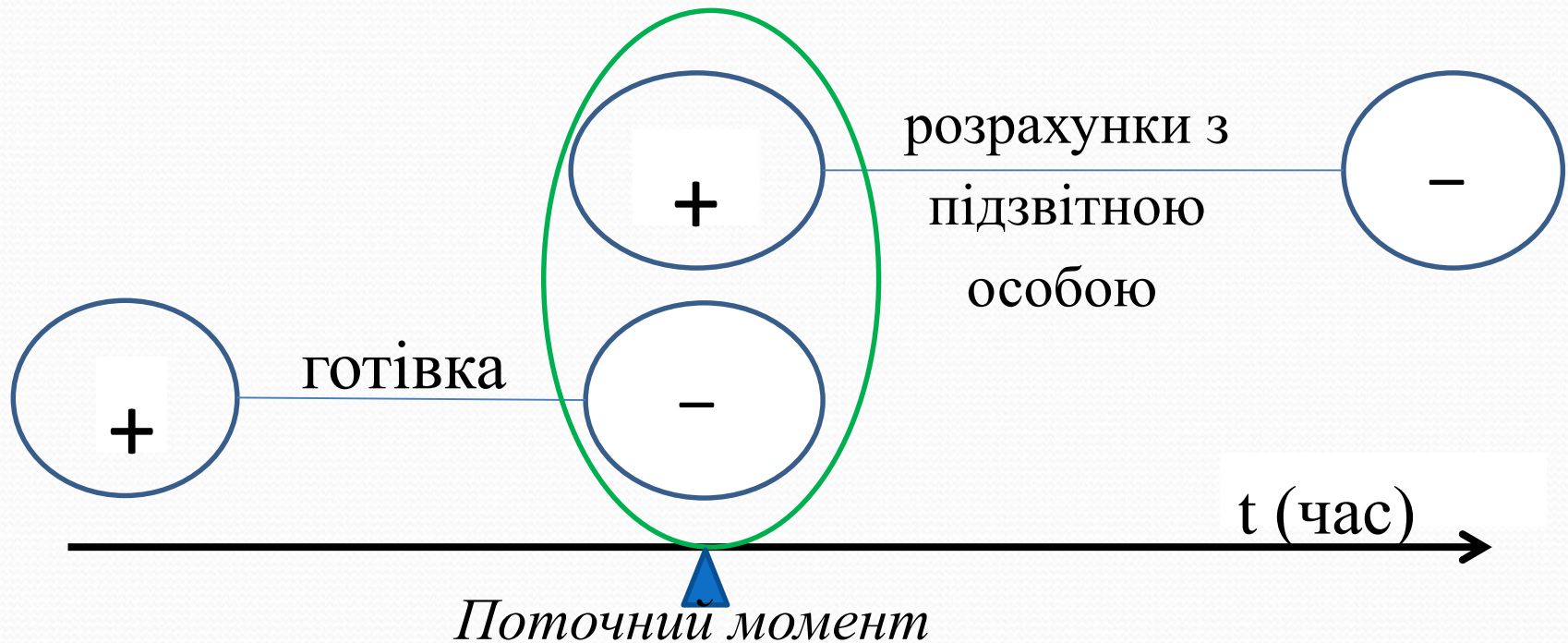
1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Видано з каси Петрову П.В. 100 грн. на господарські потреби	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	Дебіторська заборгованість підзвітної особи	Готівка
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	372 «Розрахунки з підзвітною особою»	30 «Готівка»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	активи	Активи
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів		
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Видано з каси Петрову П.В. 100 грн. на господарські потреби	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	Дебіторська заборгованість підзвітної особи	Готівка
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	372 «Розрахунки з підзвітною особою»	30 «Готівка»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	активи	активи
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	↑	↓
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

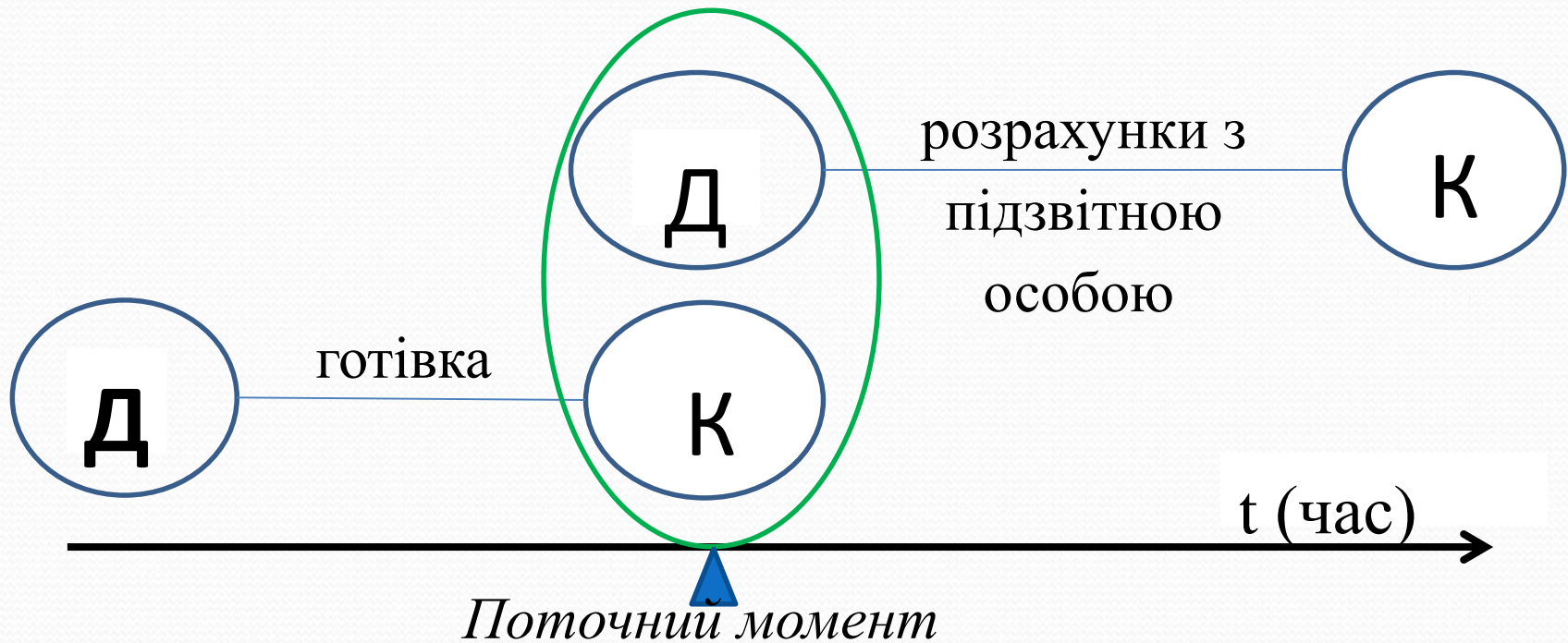
1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Видано з каси Петрову П.В. 100 грн. на господарські потреби	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	Дебіторська заборгованість підзвітної особи	Готівка
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	372 «Розрахунки з підзвітною особою»	30 «Готівка»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	активи	активи
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	↑	↓
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта	Д	К
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Видано з каси Петрову П.В. 100 грн. на господарські потреби	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	Дебіторська заборгованість підзвітної особи	Готівка
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	372 «Розрахунки з підзвітною особою»	30 «Готівка»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	активи	активи
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	↑	↓
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта	Д	К
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків	Д 372 К 30	

Видано з каси Петрову П.В. 100 грн. на господарські потреби

Видано з каси Петрову П.В. 100 грн. на господарські потреби

Проводка

1. 17 січня 2013 р.

Д 372 К 30 1000 грн.

(Видатковий касовий ордер № 1)

Проставлення кореспонденції рахунків в первинних документах називається **контитуванням документів.**

Контитування документів первинного обліку здійснюється із застосуванням, щонайменше, коду класу й коду синтетичного рахунку

ПП "Модерн"

підприємство, організація

Типова форма № КО-2

Затверджена наказом Міністерства
України від 15.02.1996 р. № 51

Ідентифікаційний
код ЄДРПОУ

12345678

Код за УКУД

ВИДАТКОВИЙ КАСОВИЙ ОРДЕР

Номер документа	Дата складання		Коресп. рах., субрах.	Код аналітичного обліку	Сума		Код цільового призначення	
1	2	3	4	5	6	7	8	
1	17.01.20xx		372	-	100	00	-	

Видати: Петрову Павлу Васильовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

Підстава: на господарські потреби

Додаток:

Керівник Іваненко

Головний бухгалтер Іваненко

Одержав: Сто грн. 00 коп.
(протиском)

"17" січня 20xx р.

Підпис Петров

За ВН №112812 від 31 липня 1997 р. виданого Ружинським РВУМВС України в Житомирській обл.
(кабінетну книжку, номер, дата та місце видачі документів, який записує особу одержувача)

Видав касир Іваненко

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Оприбутковано верстат вартістю 4500 грн. від ПАТ «Верстатбуд»	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні		
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти		
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти		
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів		
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Оприбутковано верстат вартістю 4500 грн. від ПАТ «Верстатбуд»	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	Верстат до встановлення	Кредиторська заборгованість перед постачальником (ПАТ «Верстатбуд»)
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти		
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти		
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів		
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

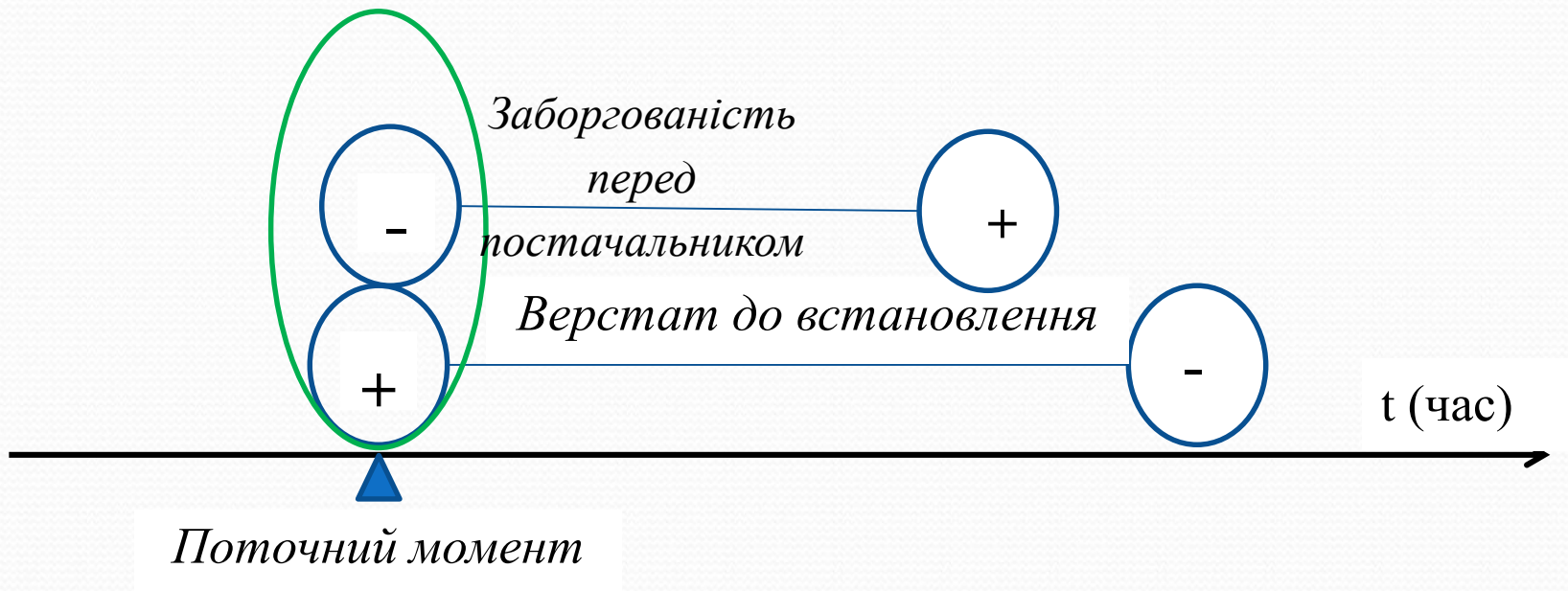
1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Оприбутковано верстат вартістю 4500 грн. від ПАТ «Верстатбуд»	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	Верстат до встановлення	Кредиторська заборгованість перед постачальником (ПАТ «Верстатбуд»)
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	15 «Капітальні інвестиції»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти		
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів		
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

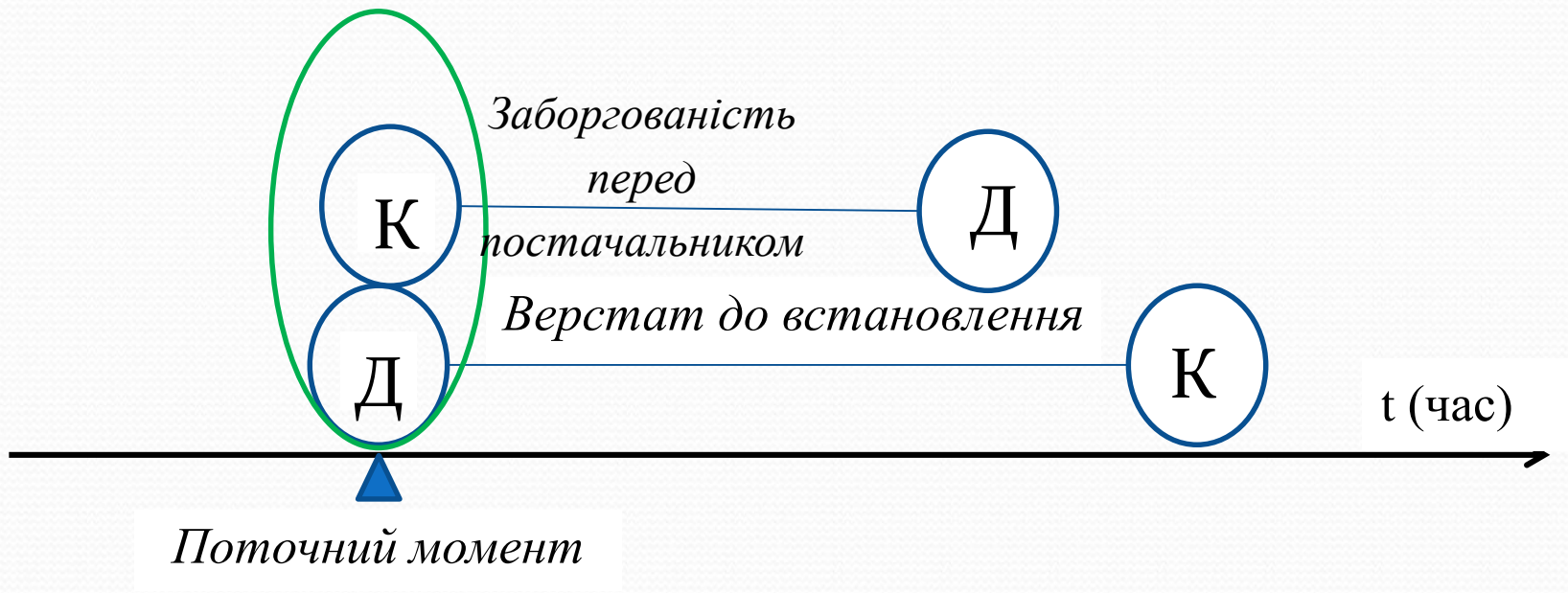
1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Оприбутковано верстат вартістю 4500 грн. від ПАТ «Верстатбуд»	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	Верстат до встановлення	Кредиторська заборгованість перед постачальником (ПАТ «Верстатбуд»)
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	15 «Капітальні інвестиції»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	активи	пасив
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів		
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Оприбутковано верстат вартістю 4500 грн. від ПАТ «Верстатбуд»	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	Верстат до встановлення	Кредиторська заборгованість перед постачальником (ПАТ «Верстатбуд»)
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	15 «Капітальні інвестиції»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	активи	пасив
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	↑	↑
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта		
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Оприбутковано верстат вартістю 4500 грн. від ПАТ «Верстатбуд»	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	Верстат до встановлення	Кредиторська заборгованість перед постачальником (ПАТ «Верстатбуд»)
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	15 «Капітальні інвестиції»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	активи	пасив
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	↑	↑
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта	Д	К
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків		

1	Виділяємо зміст та сутність господарської операції	Оприбутковано верстат вартістю 4500 грн. від ПАТ «Верстатбуд»	
2	Визначаємо, які об'єкти бухгалтерського обліку були задіяні	Верстат до встановлення	Кредиторська заборгованість перед постачальником (ПАТ «Верстатбуд»)
3	Визначаємо, на яких рахунках (шифр та назва) відображаються виділені об'єкти	15 «Капітальні інвестиції»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
4	Визначимо, до якого виду об'єктів бухгалтерського обліку належать дані об'єкти	активи	пасив
5	Визначаємо, які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	↑	↑
6	Визначаємо, на якій стороні відповідних рахунків відображається така зміна об'єкта	Д	К
7	Зазначаємо кореспонденцію рахунків	Д 15 К 63	

Проводка

1. 13 січня 2013 р.
Д 15 К 63 4500 грн.
(Накладна № 120)

Перелік типових схем реєстрації та групування на рахунках фактів фінансово-господарської діяльності (кореспонденція рахунків) у бухгалтерському обліку закріплено Інструкцією щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Взаємопов'язане відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку полягає в тому, що

- 1) запис господарської операції на одному рахунку викликає неодмінну необхідність запису цієї операції на іншому рахунку,
- 2) запис операції по дебету одного рахунку обумовлює її запис по кредиту іншого кореспондуючого рахунку.

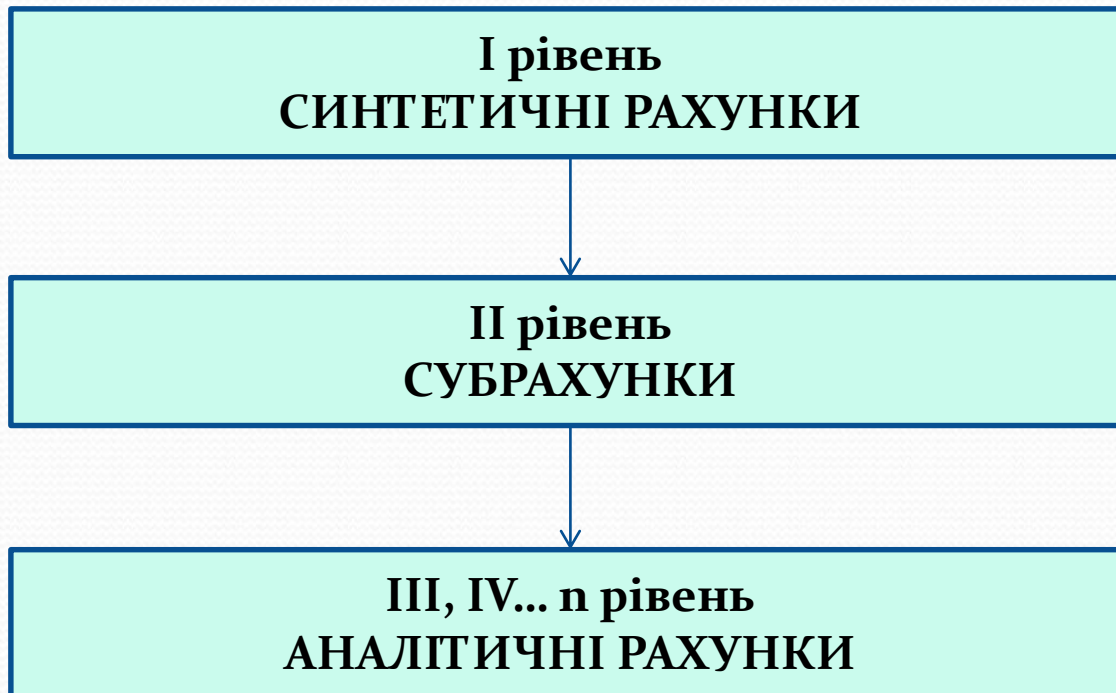
Постулати подвійного запису

Л. Пачолі (1494 р.)

- сума дебетових оборотів завжди тотожня сумі кредитових оборотів в одній системі рахунків
сума ДО всіх рахунків = сума КО всіх рахунків
- сума дебетових сальдо завжди тотожня сумі кредитових сальдо в одній системі рахунків
Актив = Пасиву

**3.5. Синтетичні та
аналітичні рахунки:
взаємозв'язок
бухгалтерських рахунків
з об'єктами обліку,
оборотними
відомостями та
балансом**

Деталізація інформації на рахунках

Рахунки, призначені для
узагальненого групування та обліку
однорідних об'єктів бухгалтерського
обліку у грошовому вираженні,
називають **синтетичними**.

За допомогою синтетичних рахунків
здійснюють **синтетичний облік**,
який ведеться лише в грошових
вимірниках.

ДВОЗНАЧНИЙ код та
назва пасивного рахунку

Дéбет

Крédит

Сальдо
початкове (s')

Дебетовий оборот

Кредитовий оборот

Сальдо кінцеве (s'')

Ознаки синтетичних рахунків

- Двозначний код, суворо визначений Планом рахунків
- Грошовий вимірник
- Узагальнена інформація, яка включається до фінансової звітності

Субрахунки — це рахунки,
призначені для додаткового
групування об'єктів в межах даних
синтетичних рахунків.

Ознаки субрахунків

- Тризначний код, визначений Планом рахунків (можна додавати свої субрахунки)
- Грошовий вимірник
- Додаткове групування об'єктів в межах синтетичних рахунків

Рахунок 10 "Основні засоби" має такі субрахунки:

100 "Інвестиційна нерухомість"

101 "Земельні ділянки"

102 "Капітальні витрати на поліпшення земель"

103 "Будинки та споруди"

104 "Машини та обладнання"

105 "Транспортні засоби"

106 "Інструменти, прилади та інвентар"

107 "Тварини"

108 "Багаторічні насадження"

109 "Інші основні засоби"

На субрахунку 100 "Інвестиційна нерухомість" ведеться облік наявності та руху об'єктів інвестиційної нерухомості. На субрахунку 101 "Земельні ділянки" ведеться облік земельних ділянок.

На субрахунку 102 "Капітальні витрати на поліпшення земель" ведеться облік капітальних вкладень у поліпшення земель (меліоративні, осушувальні, іригаційні та інші роботи).

На субрахунку 103 "Будинки та споруди" ведеться облік наявності та руху будинків, споруд, їх структурних компонентів та передавальних пристроїв, а також житлових будівель.

На субрахунках 104 "Машини та обладнання", 105 "Транспортні засоби", 106 "Інструменти, прилади та інвентар" ведеться облік відповідно машин та обладнання, транспортних засобів, інструментів, приладів та інвентарю. На субрахунках 107 "Тварини" і 108 "Багаторічні насадження" ведеться облік довгострокових біологічних активів, у тому числі багаторічних насаджень, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю, та плодоносних рослин, які пов'язані із сільськогосподарською діяльністю.

На субрахунку 109 "Інші основні засоби" ведеться облік основних засобів, які не включені до інших субрахунків рахунку 10 "Основні засоби".

Рахунки, які відкриваються в розвиток синтетичних рахунків (або субрахунків) для деталізації інформації про окремі об'єкти обліку називаються **аналітичними.**

Облік, що ведеться на аналітичних рахунках, називається аналітичним.

Розрізи аналітичного обліку для товарно-матеріальних цінностей та нематеріальних активів

- *Найменування*
- *Вид*
- *Якість*
- *Місце зберігання та матеріально відповідальна особа*

Приклад деталізації інформації

I рівень
20 «Виробничі запаси»

II рівень

201 «Сировина і матеріали»

203 «Паливо»

205 «Будівельні матеріали»

207 «Запасні частини»

III рівень

2031 «Тверде паливо»

2032 «Рідке паливо»

2033 «Газоподібне паливо»

IV рівень

20321 «Бензин»

20322 «Гас»

20323 «Мазут»

IV рівень

203211 «А-76»

203212 «А-95»

203213 «А-98»

V рівень

2032121 «АЗС № 6»

2032121 «АЗС № 5»

2032123 «АЗС № 4»

Структура аналітичного рахунку товарно-матеріальних цінностей та нематеріальних активів

Код та

Дéбет

назва активного рахунку, одиниця виміру

Крédит

Сальдо та № операції	Кількість	Ціна	Сума	Сальдо та № операції	Кількість	Ціна	Сума
Š							
Збільшення по рахунку				Зменшення по рахунку			
ДО		X		КО		X	
Š"							

Структура аналітичного рахунку товарно-матеріальних цінностей та нематеріальних активів

Дéбет **2032121 «Бензин А-95 на АЗС № 5», літри** Крédит

Сальдо та № операції	Кількість	Ціна	Сума	Сальдо та № операції	Кількість	Ціна	Сума
<u>Ї</u>	1000	11,3	11300				
1)	100	11,3	1130	4)	900	11,3	10170
ДО	100	Х	1130	КО	900	Х	10170
<u>Ї"</u>	200	11,3	2260				

Розрізи аналітичного обліку для рахунків розрахунків

- *Найменування контрагентів*
- *Номер і дата договору*
- *Місцезрозташування контрагентів*

Структура аналітичного рахунку дебіторської заборгованості

Код та

Дéбет

назва активного рахунку

Крédит

Ї

Збільшення по рахунку

Зменшення по рахунку

ДО

КО

Ї "

Структура аналітичного рахунку кредиторської заборгованості

Дéбет	Код та назва пасивного рахунку	Крédит
		Ї
Зменшення по рахунку		Збільшення по рахунку
КО		ДО
		Ї "

Приклад деталізації інформації

Д 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» К

	₴ 6000
3) 2000	1) 3000
4) 9000	2) 5000
	5) 8000
ДО 11000	КО 16000
	S'' 11000

631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками» К

	₴ 6000
3) 2000	1) 3000
4) 9000	2) 5000
	5) 8000
ДО 11000	КО 16000
	S'' 11000

Д ТзОВ «Добродій» К

	₴ 1000
3) 2000	1) 3000
ДО 2000	КО 3000
	S'' 2000

Д ПрАТ «Світязь» К

	₴ 5000
4) 9000	2) 5000
	5) 8000
ДО 9000	КО 13000
	S'' 9000

-
- Аналітичний облік основних засобів ведеться щодо кожного об'єкту окремо.

УВАГА!

Якщо синтетичний рахунок є активним, то і всі аналітичні рахунки, відкриті для його деталізації, також є активними.

Якщо синтетичний рахунок є пасивним, то і всі аналітичні рахунки, відкриті для його деталізації, також є пасивними.

Взаємозв'язок між рахунками синтетичного та аналітичного обліку

- сальдо на початок місяця за синтетичним рахунком має дорівнювати початковим залишкам аналітичних рахунків, відкритих до цього синтетичного рахунка;
- оборот за дебетом синтетичного рахунка дорівнює сумі дебетових оборотів за відкритими до нього аналітичними рахунками;
- оборот за кредитом синтетичного рахунка має дорівнювати сумі кредитових оборотів за відкритими до нього аналітичними рахунками;
- підсумкове сальдо за синтетичним рахунком дорівнює сумі підсумкових сальдо за відкритими до нього аналітичними рахунками.

Оборотна відомість являє собою зведення оборотів і залишків за рахунками за певний період часу.

Оборотна відомість рахунків синтетичного обліку

Код рахунку	Назва рахунку	Залишок на початок звітнього періоду		Оборот за звітний період		Залишок на кінець звітнього періоду	
		Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
1	2	3	4	5	6	7	8
Разом							

Оборотна відомість за синтетичними рахунками ТзОВ «Полісся» за лютий 2013 р.

<i>Рахунок</i>	<i>Сальдо на 31.01</i>		<i>Обороти за лютий</i>		<i>Сальдо на 28.02</i>	
	<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>	<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>	<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>
10 «Основні засоби»	712000	—	168000	90000	790000	—
20 «Виробничі запаси»	36000	—	144000	100000	80000	—
23 «Виробництво»	4000	—	100000	—	104000	—
30 «Каса»	2000	—	28000	—	30000	—
31 «Рахунки в банках»	98000	—	—	78000	20000	—
40 «Зареєстрований капітал»	—	817000	90000	168000	—	895000
60 «Позики банків»	—	20000	20000	15000	—	15000
63 «Розрахунки з постачальниками»	—	15000	15000	114000	—	114000
Разом	852000	852000	565000	565000	1024000	1024000

Контрольні суми для оборотної відомості по синтетичних рахунках

- суми початкових сальдо по дебету активних рахунків = сумі початкових сальдо по кредиту пасивних рахунків (оскільки ці суми взяті відповідно з активу та пасиву балансу, де вони були рівні між собою) = валюті початкового балансу
- суми дебетових оборотів по всіх рахунках = сумі кредитових оборотів по всіх рахунках (що є наслідком подвійного запису);
- суми кінцевих сальдо по дебету активних рахунків = сумі кінцевих сальдо по кредиту пасивних рахунків = валюті кінцевого балансу

Увага!

Оборотні відомості за аналітичними рахунками складаються окремо по кожній групі аналітичних рахунків, що об'єднуються синтетичним рахунком.

Оборотна відомість рахунків аналітичного обліку для обліку розрахунків (в межах одного субрахунку)

Код рахунку	Назва аналітичних рахунків	Залишок на початок звітної періоду		Обороти за звітний період		Залишок на кінець звітної періоду	
		Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Разом							

Етапи узагальнення даних бухгалтерського обліку

- підрахунок по всіх аналітичних та синтетичних рахунках дебетових та кредитових оборотів та виведення кінцевого сальдо;
- складання оборотних відомостей по аналітичних рахунках, та визначення підсумків в розрізі кожного показника відомості: початкових та кінцевих сальдо, дебетових та кредитових оборотів аналітичних рахунків;
- взаємна звірка даних аналітичного та синтетичного обліку. Розраховані на попередньому етапі підсумки порівнюються з аналогічними показниками синтетичного рахунку (вони повинні співпадати);
- складання оборотних відомостей по синтетичних рахунках, та визначення підсумків в розрізі кожного показника відомості: початкових та кінцевих сальдо, дебетових та кредитових оборотів аналітичних рахунків;
- складання балансу та інших форм звітності.

Приклад

<i>№</i>	<i>Зміст</i>	<i>Д</i>	<i>К</i>	<i>Сума</i>
1	Одержано в касу кошти з поточного рахунку на господарські потреби	30	31	200
2	Видано з каси готівку підзвітній особі	372	30	200
3	Придбано МШП підзвітною особою	22	372	150
4	Повернуто в касу невикористані підзвітні суми	30	372	50
5	Сплачено з поточного рахунку податки до бюджету	64	31	1000

Шахова відомість

Д \ К		Коди кореспондуючих рахунків за кредитом							Разом за дебетом
		30	31	372					
Коди кореспондуючих рахунків за дебетом	22			150					150
	30		200	50					250
	372	200							200
	64		1000						1000
									x
									x
									x
Разом за кредитом		200	1200	200	x	x	x	x	1600

3.6. Оформлення журнальних записів та головної книги

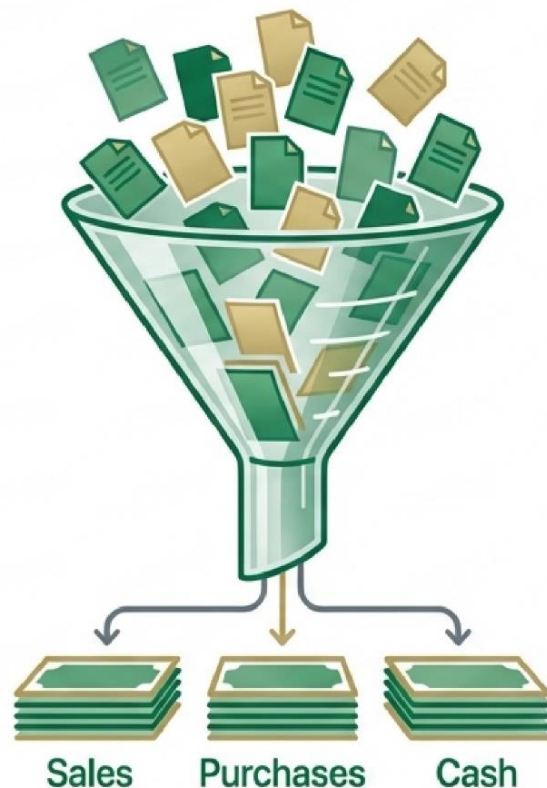
Словник ключових термінів АССА

Key Terminology

Books of Prime Entry	Книги первинного запису.
Narrative	Пояснення суті операції (обов'язково для аудиту).
Folio	Посилання на джерело запису (сторінка журналу).
Posting	Рознесення даних по рахунках Головної книги.
Balance c/f (carried forward)	Сальдо кінцеве.
Balance b/f (brought forward)	Сальдо початкове.
Trial Balance	Пробний баланс.

Перший етап – фільтрація даних

Ключове питання:
Чому ми не
записуємо кожну
операцію одразу в
Головну книгу?

- Мінімізація помилок (Error Minimization): Зменшення безладу запобігає помилкам у основних рахунках.
- Систематизація (Systematization): Групування схожих транзакцій підвищує ефективність обробки.

Облікові реєстри

Облікові реєстри (книги, відомості, журнали тощо) призначені для хронологічного, систематичного або комбінованого накопичення, групування та узагальнення інформації про господарські операції, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах

Карта облікового циклу

The accounting Cycle Map

Облікові реєстри

- Загальний журнал (використовується для реєстрації всіх фінансових операцій).
- Спеціальні журнали та відомості (призначені для обліку конкретних типів операцій, наприклад, журнал обліку готівкових операцій, реалізації продукції тощо)
- Головна книга

(Наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2000р. № 356)

Навіщо потрібні журнали?

(книги первинного обліку, Books of Prime Entry)

Визначення: Книги первинного запису (Books of Prime Entry) — це перше місце, де реєструються транзакції перед перенесенням до системи подвійного запису.

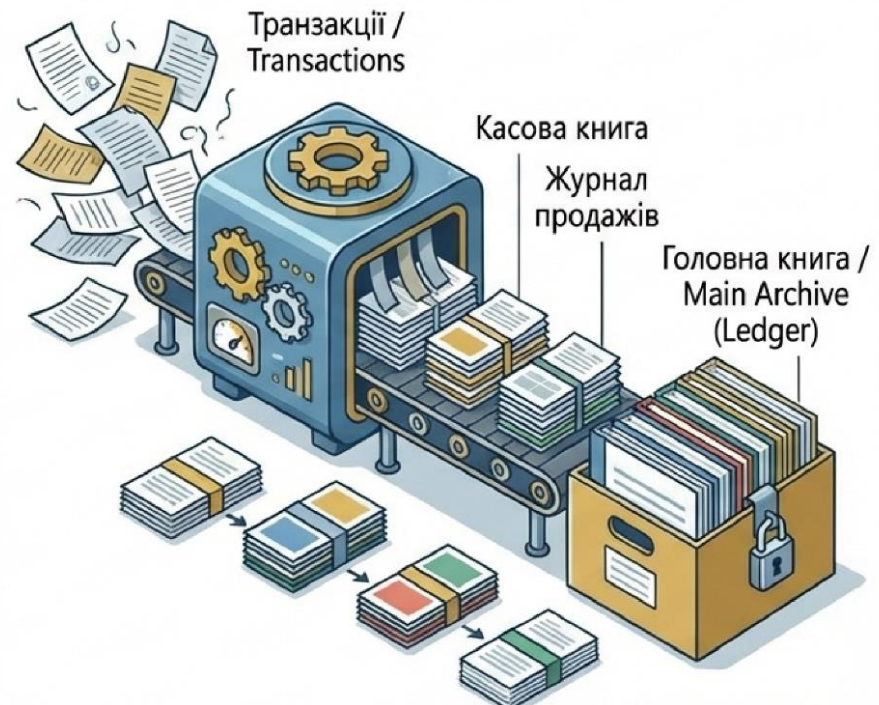
1. Систематизація (Summarization): Групування однотипних операцій.

2. Мінімізація помилок (Error Reduction): Перевірка даних до того, як вони потраплять у Головну книгу.

3. Розподіл праці (Delegation): Касир веде касову книгу, менеджер — журнал продажів.

Роль журналу як початкової книги обліку

Журнал – це початкова книга бухгалтерського обліку, в якій усі господарські операції підприємства реєструються у хронологічному порядку.

Журнал забезпечує послідовне відображення операцій та служить підставою для подальшого їх відображення у головній книзі

Призначення журналу

- **Хронологічна реєстрація операцій:** Забезпечує послідовне відображення кожної операції у міру її здійснення.
- **Контроль повноти відображення:** Дозволяє перевірити, чи всі господарські операції враховані в обліку.
- **Підстава для систематизації:** Служить джерелом для подальшого перенесення даних у головну книгу.
- **Аудит та перевірка:** Спрощує процес перевірки правильності та законності проведених операцій.

Структура записів у журналі

- Дата операції
- Зміст операції
- Дебетований рахунок
- Кредитований рахунок
- Сума операції

Приклад запису в загальному журналі (навчальна)

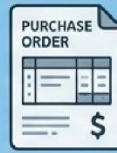
№ оп.	Дата	Зміст господарської операції	Сума, грн.	Кореспонденція рахунків	
				Д-т	К-т
1	10.12. 2024	Відпущено зі складу у виробництво матеріали	7300	23	201
2	11.12. 2024	Витрачено підзвітними особами кошти на потреби виробництва	50	23	372

Спеціалізовані журнали (підхід АССА) (Specialized Day Books)

Sales Day Book (Журнал реалізації)

Тільки для продажів у кредит
(Credit sales)

Purchases Day Book (Журнал купівель)

Тільки для купівель у кредит
(Credit purchases)

Cash Book (Касова книга)

Всі надходження та виплати
грошових коштів

Note: Виконує роль і книги первинного
запису, і рахунку Головної книги

Sales/Purchases Returns Day Books (Журнали повернень)

Для повернення товарів

Розуміння та правильне застосування цих елементів є критично важливим для забезпечення точності бухгалтерського обліку та підготовки достовірної фінансової звітності

Загальний журнал

The General Journal

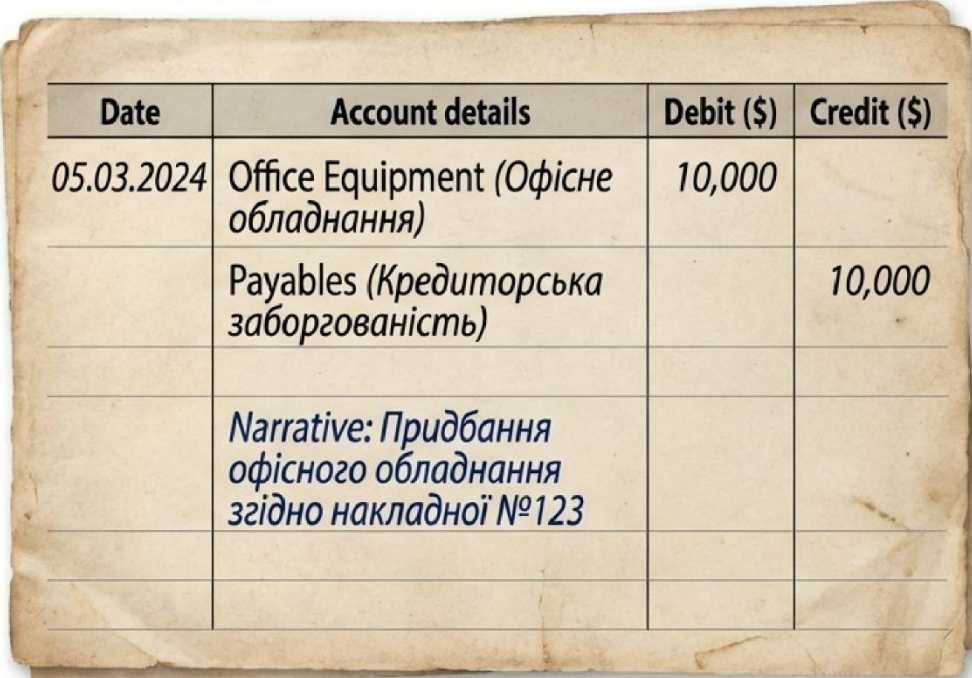
Загальний журнал – інструмент для нетипових операцій

Використовується для:

- Виправлення помилок (Correction of errors)
- Нарахування амортизації (Depreciation)
- Придбання основних засобів у кредит

Критичний елемент: Наратив

Це пояснення суті операції для аудиту.

Date	Account details	Debit (\$)	Credit (\$)
05.03.2024	Office Equipment (Офісне обладнання)	10,000	
	Payables (Кредиторська заборгованість)		10,000
	Narrative: Придбання офісного обладнання згідно накладної №123		

Приклад запису в загальному журналі (АССА)

- Використовується для: амортизації, виправлення помилок, купівлі основних засобів в кредит. в кредит.
- **Наратив (Narrative):** Коротке пояснення суті операції під записом.
- **АССА Тіп:** Наратив є критично важливим для аудиту, щоб зрозуміти причину транзакції через довгий час.

Дата	Опис операції	Дебет (грн)	Кредит (грн)
05.03.2025	Офісне обладнання	10 000	
	Готівкові кошти		10 000
	Придбання офісного обладнання за готівку		

Облікові реєстри відповідно до Наказу № 356 (український контекст)

Регуляторна база: Наказ Мінфіну № 356 «Про затвердження методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку».

Структура: Інформація накопичується в Журналах-ордерах за кредитовою ознакою.

● **Журнал 1:** Облік грошових коштів (Cash assets).

● **Журнал 3:** Облік розрахунків та зобов'язань (Settlements/Liabilities).

● **Журнал 6:** Облік доходів (Revenue).

Порівняння: Книги АССА проти Українських реєстрів (Comparison: ACCA vs. UA Registers)

Функція (Function)	ACCA Terminology	Український аналог (UA Register)
Продажі (Sales)	Sales Day Book	Журнал 6 (Доходи)
Купівлі (Purchases)	Purchases Day Book	Журнал 3 (Розрахунки)
Гроші (Cash)	Cash Book	Журнал 1 (Грошові кошти)
Інше (General)	The Journal	Бухгалтерська довідка / Журнал

Ключова відмінність: АССА журнали – це переважно списки (lists).

Українські журнали – це комплексні таблиці (matrices), що часто поєднують хронологічний та систематичний запис.

Регістри бухгалтерського обліку можуть бути складені у паперовій або в електронній формі та повинні мати назву форми, найменування підприємства, період реєстрації господарських операцій, одиницю виміру, посади осіб, прізвища і підписи або інші дані, що дають змогу ідентифікувати осіб, які брали участь у їх складанні.

Регістри бухгалтерського обліку (журнали, відомості, таблиці аналітичних даних, аркуші-розшифровки тощо) за всіма господарськими операціями заповнюються в гривнях і копійках, а реєстри, що, крім того, ведуться окремо за операціями в іноземних валютах, - у відповідних вимірниках іноземної валюти.

Облікові реєстри складаються щомісяця. Облікові реєстри підписуються виконавцями та головним бухгалтером або особою, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку підприємства.

Ведення облікових реєстрів та контирування документів первинного обліку здійснюються із застосуванням, щонайменше, коду класу рахунків й коду синтетичного рахунку.

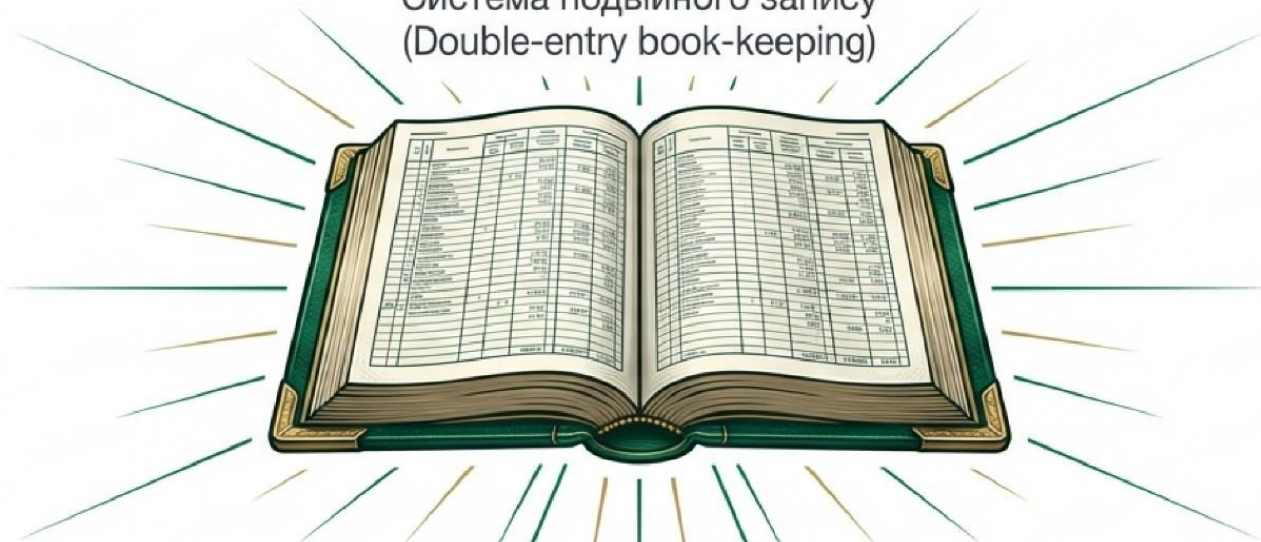
Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку

спрямовані на узагальнення у реєстрах бухгалтерського обліку (крім реєстру позабалансового обліку) методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств і організацій та інших юридичних осіб (крім бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності), їх філій, відділень, представництв незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності, на накопичення аналітичних даних про склад і рух активів, капіталу і зобов'язань, доходів, витрат, фінансових результатів

Головна книга — центральний реєстр обліку

The General Ledger: The Central Brain

Система подвійного запису
(Double-entry book-keeping)

Реальні рахунки (Real Accounts)

Активи та зобов'язання (Assets/Liabilities).

Номінальні рахунки (Nominal Accounts)

Доходи та витрати (Income/Expenses).

Визначення головної книги

Головна книга використовується для узагальнення даних журналів, взаємної перевірки правильності записів за окремими рахунками і складання фінансової звітності.

До Головної книги заносяться із журналів підсумки оборотів з кредиту рахунків.

Особливості закриття номінальних рахунків

Closing Nominal Accounts (Income & Expenses)

Активи (Assets)

Мають **Balance b/f.**
Переносяться в
наступний період.

Доходи/Витрати (Income/Expenses)

Не переносяться.
Сальдо обнуляється
і переміщується
в **Рахунок прибутків
та збитків (P&L).**

Формат записів у головній книзі

У Головній книзі відображаються:

- сальдо на початок і кінець поточного місяця;
- обороти за поточний місяць за кредитом цього рахунку, які наводяться однією сумою;
- обороти за поточний місяць за дебетом цього рахунку, які наводяться сумою за кореспондуючими рахунками із журналів.

Процес рознесення даних

Posting: The Mechanism

Date	Item	Amount
Oct 1	Item A	1,200
Oct 5	Item B	2,300
Oct 10	Item C	1,500
Total:		5,000

Post-transaction controller: Контроль здійснюється після проведення операції. Деталі залишаються в журналі, лише підсумки переносяться в Головну книгу.

Призначення головної книги

- **Систематизація інформації:** Групує дані за рахунками бухгалтерського обліку для забезпечення аналітичного та синтетичного обліку.
- **Контроль та аналіз:** Дозволяє відстежувати обороти та залишки за кожним рахунком.
- **Складання фінансової звітності:** Є основним джерелом інформації для формування балансу та інших форм фінансової звітності.
- **Перевірка правильності записів:** Забезпечує можливість звірки з даними журналу та інших реєстрів.

Принципи ведення головної книги

- Регулярне перенесення даних із журналу.
- Дотримання принципу подвійного запису.
- Збереження логічного зв'язку між записами журналу та головної книги.

Головна книга ведеться протягом календарного року. На кожний синтетичний рахунок у Головній книзі відводять окрему сторінку.

Перевірку правильності записів у Головній книзі здійснюють підрахунком суми оборотів і сальдо за усіма рахунками. Суми дебетових і кредитових оборотів, а також сальдо за дебетом і кредитом повинні бути відповідно рівні.

Підприємства для перевірки правильності складання облікових реєстрів можуть застосовувати оборотну відомість за рахунками бухгалтерського обліку, яка складається з даних оборотів на рахунках бухгалтерського обліку Головної книги після занесення до неї оборотів із всіх журналів. Обороти за дебетом рахунків і кредитом рахунків також мають бути рівними.

Інформація про господарські операції підприємства за звітний період (місяць, квартал, рік) з облікових реєстрів використовується для складання фінансової звітності.

Перевірка арифметичної точності

The Trial Balance

Визначення: Список усіх сальдо з Головної книги.

Key Principle: **Total Debits = Total Credits.**

Мета: Перевірка математичної точності подвійного запису перед складанням звітності.

Що пропускає Пробний баланс?

Limitations: Invisible Errors

Помилка омісії (Error of Omission):
Транзакція повністю пропущена.

Помилка комісії (Error of Commission):
Правильний тип рахунку, але не той рахунок.

Помилка принципу (Error of Principle):
Неправильний тип рахунку (напр. Витрати замість Активів).

Компенсаційні помилки (Compensating Errors):
Дві помилки перекривають одна одну.

Збалансований Пробний баланс не гарантує відсутність шахрайства.

Висновки: Від хаосу до порядку (Conclusion)

Analyze: Визначити тип транзакції.

Record: Записати в Книгу первинного запису (ACCA) або Регістр (UA).

Post: Перенести підсумки в Головну книгу (Double Entry).

Balance: Вивести сальдо рахунків.

Verify: Скласти Пробний баланс.

“

Форма **регістрів** може **відрізнитися** в різних країнах, але логіка Дебету і Кредиту — універсальна мова бізнесу.

(Register forms may vary, but Debit/Credit logic is universal.)

”

Від транзакції до фінансової звітності

From Transaction to Financial Statements

Головна книга та перевірений Пробний баланс є фундаментом для фінальної звітності компанії.